

Ravetz, Jerome R.

Nauczanie historii nauki na uniwersytecie w Leeds

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 9/1, 158-160

1964

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

dla rybołówstwa francuskiego: pierwszy z tej serii to — „Curie-Sklodowska“, ostatni — „Nicolas Copernic“ oraz zbudowany w końcu 1963 r. we Francji zbiornikowiec do przewozu gazu „Copernico“ (1970 DWT) chilijskiego armatora „Chillean Company Naviera Interoceanas“ S.A.

Zygmunt Brocki

DALSZE PRÓBNE WYTOPY ŻELAZA W DYMARKACH TYPU ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

W dniach 26 i 27 sierpnia 1963 r. w Słupi Nowej dokonano dalszych dwóch próbnych wytopów żelaza w piecykach dymarskich typu świętokrzyskiego¹. Tym razem do przetopu wzięto rudę wysokofosforową (powyżej 4% P), a to dla sprawdzenia zachowania się tego pierwiastka w takich piecach. Zastosowano wyłącznie węgiel drzewny sosnowy, a w celu otrzymania go przeprowadzono na miejscu zwęglanie w mielerzu. Rudę przeprażono. Proces wytopu przebiegał normalnie: pobierane próby gazu wykazały dobre warunki redukcji (ponad 26% CO), a temperatury układały się wysoko. W obu piecykach przetopiono kilkadziesiąt kg rudy. Blok żuźla z jednego pieca zachowano w całości wraz z metalem dla ekspozycji w Muzeum Starożytnego Hutnictwa Świętokrzyskiego, drugi przeznaczono na analizy chemiczne i metaloznawcze.

M. R.

KRONIKA ZAGRANICZNA

Wielka Brytania

NAUCZANIE HISTORII NAUKI NA UNIWERSYTECIE W LEEDS

Historia nauk ścisłych jest wykładana na uniwersytecie w Leeds przez pracowników Katedry Filozofii, związanej jednocześnie z Wydziałem Humanistycznym oraz z wydziałami: Nauk Ścisłych i Techniki. Zajęcia te prowadzi wyodrębniony zespół pracowników katedry, jedynie przy wykładach filozofii nauki oraz sporadycznych wykładach z zakresu historii idei współpracują z tym zespołem wykładowcy filozofii. Zespół składa się obecnie ze starszego wykładowcy, dwu wykładowców i dwu asystentów¹.

Wykłady historii nauki są dostępne dla wszystkich studentów wymienionych wydziałów, jednakże na Wydziale Techniki tylko mała część specjalności ma w programie studiów nieobowiązkowe lub fakultatywne wykłady z historii nauki, niewielu więc słuchaczy tego wydziału może studiować ten przedmiot w ramach zasadniczych zajęć.

Podstawowy wstępny wykład prowadzony jest w wymiarze 3 godzin tygodniowo przez ok. 20 tygodni nauczania rocznie. Rejestruje się na ten wykład w różnych latach od 50 do 70 studentów (dla porównania: na ogólny wykład filozofii rejestruje

¹ Por. sprawozdania w nrach 4/1962 i 1/1963 „Kwartalnika“.

¹ W uczelniach angielskich *Senior Lecturer* (starszy wykładowca) odpowiada mniej więcej naszemu docentowi, *Lecturer* (wykładowca) — adiunktowi i *Research Fellow* — asystentowi (przypis tłumacza).

się 300 i więcej studentów). Prowadzone są dwa odrębne ale skoordynowane wykłady. Dwie godziny tygodniowo zajmuje wykład *Rozwój nauki europejskiej*. Katedra dostarcza studentom powielane obszernie wypisy ze źródeł. Trzecią godzinę w tygodniu zajmuje wykład *Filozofia nauki*; obejmuje on różne zagadnienia umożliwiające zrozumienie języka i problematyki tej dyscypliny.

Ważnym uzupełnieniem wykładu wstępnego jest seminarium prowadzone przez wykładowców-asystentów lub doktorantów katedry w wymiarze godziny co drugi tydzień dla grup po 6 lub mniej studentów. W ciągu semestru każdy student obowiązany jest przygotować na te seminaria co najmniej po dwa referaty.

Kurs wstępny kończy się trzygodzinnym egzaminem pisemnym z *Rozwoju nauki europejskiej* i dwugodzinnym — z *Filozofii nauki*.

*

Na poziomie wyższym od wstępnego zajęcia z zakresu historii nauki prowadzone są w ciągu roku lub dwu lat (nauczanie na większości kierunków Uniwersytetu trwa trzy lata). Główny wykład na tym poziomie prowadzony jest dla 12—18 studentów dwa razy tygodniowo w wymiarze zwykle ponad godzinę. Wykładane są specjalne zagadnienia, którymi zajmują się wykładowcy lub asystenci katedry. W ostatnich latach wykłady obejmowały: rozwój maszyny parowej w XVIII w., aspekty społeczne geologii w Anglii w XIX w., główne zagadnienia biologii w XIX w., społeczne uwarunkowania nauki w XVII-wiecznej Anglii. W 1963/4 roku zajęcia koncentrują się na temacie *Poglądy na naukę Newtona w XVIII w.*

Wykładom towarzyszą zajęcia o charakterze konwersacyjno-dyskusyjnym, dąży się jednak do przeistoczenia ich w seminaria, na których studenci przedstawialiby referaty na określone tematy. Egzaminy z tych zajęć obejmują trzygodzinne opracowanie pisemne w każdym roku.

Studenci kursu wyższego przygotowują się też do dwugodzinnego wypracowania na temat wybranego dzieła naukowego, przestudiowanego szczegółowo. W ciągu ostatnich lat były to *Dwie nowe nauki* Galileusza. Analiza zagadnień ujawnianych przy uważnej lekturze tego dzieła prowadzi do zbadania aspektów praktyczno-technicznego i filozoficznego tworzącej się wówczas filozofii 'méchanicystycznej.

We wszystkich zajęciach biorą udział łącznie studenci humanistyki i nauk ścisłych. Doświadczenia wykazały, że humaniści 'potrafią niemal zawsze na tyle opanować materiał specjalistyczny — o ile jest on właściwie wyjaśniony — by zrozumieć wykłady. Mogą oni przy tym wykorzystać wiedzę zaczerpniętą z pozostałej części swych studiów, aby wzbogacić zrozumienie zagadnień historii nauki. Studenci nauk ścisłych natomiast mogą wykorzystać swe umiejętności dla uzyskania głębszego opanowania specjalistycznych problemów.

*

Katedra Filozofii prowadzi również odrębne zajęcia dla studentów innych specjalności. Tak więc studenci historii mogą wybrać egzamin z *Historii myśli naukowej* i niewielka grupa takich studentów otrzymuje corocznie odpowiednie przeszkolenie. Niektórzy z nich wykonują pracę dyplomową² z zakresu historii nauki lub historii techniki.

Katedra Historii rozporządza oprócz tego państwowym stypendium dla doktorantów z zakresu historii nauki i techniki. Praca tych doktorantów jest prowadzona, oczywiście, pod kierunkiem zespołu pracowników Katedry Filozofii.

² Tu i w paru dalszych miejscach tłumacz dla uniknięcia konieczności wyjaśniania różnic pomiędzy angielskim i polskim systemem kształcenia wyższego przetransponował nomenklaturę angielską na najbardziej zbliżoną merytorycznie polską (przypis tłumacza).

*

Katedra obsługuje również studentów matematyki. Na drugim roku ich zajęć prowadzony jest krótki wykład *Historii matematyki*, obejmujący jedynie 11—12 godzin, wykładowca analizuje tu szczegółowo jedynie jedno wybrane zagadnienie. W roku 1962/3 był to rozwój Fourierskiej matematycznej teorii ciepła, w roku 1963/4 zaś — podstawy rachunku nieskończonościowego ze szczególnym uwzględnieniem dorobku Berkeleygo i Cauchy'ego. Oprócz tego co drugi rok prowadzone są zajęcia dla studentów wybierających egzamin z zakresu historii matematyki.

*

Studenci fizyki zdają na końcowym roku studiów egzamin z historii fizyki. Jeden z pracowników Katedry Fizyki prowadzi dla nich wykład rozwoju teorii względności i teorii kwantów, pracownik zaś Katedry Filozofii w ciągu 8 godzin wykładu analizuje podstawowe pojęcia mechaniki i termodynamiki w ujęciu analitycznym i historycznym.

*

Katedra Pedagogiki prowadzi jednoroczne studium podyplomowe, jednym z przedmiotów jest tam historia nauki, wykładana w ciągu jednego semestru w wymiarze 1—1½ godziny tygodniowo.

Instytut Pedagogiki korzysta z pomocy Katedry Filozofii przy kursie prowadzonym dla nauczycieli i administracji szkolnej z krajów Wspólnoty Brytyjskiej. Wykład ten w ciągu 10 godzin daje przegląd *Nauki zachodniej*.

Również w ramach studiów wieczorowych dla nauczycieli prowadzony jest wykład historii nauki.

*

W roku 1962/3 rozpoczęte zostały podyplomowe zajęcia z historii i filozofii nauki, oparte o program wyższego kursu studenckiego, przy czym jednak wymagania zostały powiększone.

*

Na Wydziale Nauk Ścisłych dopuszczono ostatnio specjalizację mieszaną, na której studenci połowę czasu poświęcają jednej z nauk przyrodniczych, a drugą połowę — filozofii i historii nauki. System ten po rozwinięciu może uzyskać poważne znaczenie jako interesujący eksperyment nowoczesnego kształcenia pracowników nauki.

Jerome R. Ravetz *

Czechosłowacja

SEMINARIUM NA TEMAT REWOLUCJI PRZEMYSŁOWEJ W CZESKIM I SŁOWACKIM HUTNICTWIE

29 maja 1963 r. odbyło się w Pradze, w siedzibie Narodowego Muzeum Technicznego seminarium *Rewolucja przemysłowa w czeskim i słowackim hutnictwie*. Organizatorem seminarium oprócz Muzeum była Komisja Historii Nauk Przyrodniczych, Medycyny i Techniki Czechosłowackiej Akademii Nauk.

Główny referat wygłosił prof. J. Kořan. Kilkanaście wypowiedzi dyskusyjnych przewidzianych programem dotyczyło, najogólniej biorąc, trzech problemów:

* Sprawozdanie napisane dla „Kwartalnika“ przez starszego wykładowcę Uniwersytetu w Leeds J. R. Ravetza (por. notatkę o jego pobycie w Polsce w nrze 4/1963) tłumaczył Eugeniusz Olszewski (przyp. red.).